

Lukáš Hylský: Světový útisk muslimů podle Mohameda Abdalláha Brikciuse na stránkách protektorátních periodik Vlajka a Hlas. FHS UK, Praha 2015, 68 s.

Dosavadní literatura o dějinách české muslimské obce, stejně jako výzkumy věnované protektorátní publicistice sice osobu a působení M. A. Brikciuse samozřejmě registrují, hlubší rozbor jeho publicistické tvorby však nebyl proveden. Projekt bakalářské práce je přitom cenný i z toho důvodu, že jde o rozbor poměrně značného množství materiálu, jehož četba není příliš povznášející ani z obsahového, ani stylistického nebo jakéhokoli jiného hlediska. Autor se vzhledem k rozsahu práce omezil na dvě periodika z období 1937-45 (název práce je vzhledem k časovému rozsahu poněkud zavádějící), což je plně akceptovatelné, přesto lze litovat nevyužití přinejmenším dvou dalších pramenných zdrojů:

- Brikciusovy dřívější publikační činnosti, především jeho knih, jež mohly být alespoň obsahově přiblíženy (na s. 25 je k dispozici jen výčet) – ukázalo by se, nakolik byly jeho názory konsistentní nezávisle na režimu;
- Archivních materiálů z agendy retribučních soudů, které by jednak s velkou mírou pravděpodobnosti poskytly víc informací o Brikciusově životě než excerptovaná literatura, jednak umožnily rozkrýt poměrně překvapivou (možná jen náhodnou) volbu Brikciusova souvěrce a „známého“ (s. 29) A. V. Poláčka jeho lidovým soudcem podle Velkého dekretu.

Nevyužití těchto materiálů na úrovni bakalářské práce nelze ovšem považovat za nedostatek, množství prostudovaných pramenů je na této úrovni akademického vzdělání plně dostačující. To na druhou stranu neznámá, že by předložená podoba práce, vzniklá v poměrné časové tísní a v posledních fázích bez dostatečné komunikace s vedoucím, neměla nedostatky. Má jich naneštěstí celou řadu, mezi nejzávažnější přitom patří:

- Ne zcela logické uspořádání prolegomenálních kapitol (řazení jednotlivých částí 2. kapitoly);
- V některých případech problematické informace přebírané ze sekundární literatury a ovlivněné jejím charakterem, resp. nedostatečným rozsahem (obzvlášť to platí o kpt. 2. 3. věnované Vlajce; zářející je rovněž nevyužití Bečkovy a Mendelovy knihy *Islám a české země*, která není jen „starší verzí“ citované Mendelovy, Ostřanského a Ratajovy publikace);
- Řada věcných a kontextuálních chyb, způsobená rovněž nedostatečným rozsahem a/nebo využitím sekundární literatury, nebo prostě prezentačními přehmaty. Typické příklady:
 - M. I. Spoužil byl už v lednu 1941 místopředsedou muslimské obce, nemohl proto „koncem války“ posílit/proměnit její řady (obojí s. 9); podobně Vlajka nemohla být rozpuštěna jednou v roce 1940 (s. 19), jindy 1942 (s. 22) a ještě jindy 1943 (s. 28);
 - „Mezinárodně politickému kontextu“ alespoň v období 90. let rozhodně nedominovalo „vykreslování muslimů jako radikálních fundamentalistů“ (s. 11); konec 30. let (rozumí se přitom období před Mnichovem) bych neoznačil za „všeobecný rozklad republiky“ (s. 16); „koloniální“ úřady bych nenazýval „okupačními“ (s. 24); Říjnová revoluce nebyla obdobím zrodu, nýbrž prekvizitou termínu „židobolševismus“ (s. 27);
 - Mnohem důležitější, než ministerská deklarace svobody víry pro muslimy, zmíněná na s. 11, bylo státní uznání (registrace) ÚMO v roce 2004, jež práce vůbec neuvádí;
 - „Standardní“ nebylo v meziválečném období polední, nýbrž ranní vydání novin (s. 22); trochu úsměvné je stavět vedle sebe pražskou SŠPN a pařížskou École libre des sciences politiques (s. 23); bez příslušného studia, praxe a advokátních zkoušek Brikcius rozhodně nemohl být advokátem (s. 23);
 - Libicherovo tvrzení o snížení frekvence vydávání Hlasu v důsledku protektorátních podmínek (s. 12) je dost nepravděpodobné; v souvislosti s protektorátní censurou (s. 21) by bylo třeba zmínit, že shodná opatření se týkala všech tiskovin;

- Transkripce (místa české, místa anglické – např. s. 42, bez jakéhokoli rozlišení: „Al Zahar“ na s. 14 je ve skutečnosti „al-Azhar“), nesystematické uvádění dobových, resp. současných geografických názvů (Zajordání/Transjordánsko/Jordánsko), chyby v geografickém vymezení (Balúčistán nezasahuje do Afghánistánu, Hidžáz rozhodně není jen „pobřežím“, obojí s. 23; jaký je rozdíl mezi Vietnamem a francouzskou Indočínou? na s. 46; Mauritanie ad. na s. 49 zmíněné země neleží ve „východní“ Africe atd.) a další formální chyby zmíněné níže.

Tyto nedostatky se projevují hlavně v úvodních partiích práce, zatímco její klíčová část věnovaná popisu, analýze a interpretaci pramenného materiálu (3., resp. i 4. kapitola) je až na výjimky přinejmenším po věcné stránce zpracovaná lépe. Autor zde na základě sekundární literatury sice stručně, avšak většinou dostačujícím způsobem popisuje situaci v jednotlivých muslimských zemích ovládaných koloniálními mocnostmi (problematicky a nedostatečně je popsána především situace v SSSR a Balkánu), aby tuto situaci následně konfrontoval s Brikciusovou prezentací na stránkách sledovaných periodik a vyvodil z toho charakteristiky jeho publikačního stylu a „práce s informacemi“. Autorovy závěry se přitom jeví jako opodstatněné a dostatečně doložené, ocenit lze zejména srovnávací a analytické pasáže (typicky v případě diferenciací Brikciusova postoje k Itálii ve srovnání s dalšími koloniálními mocnostmi na s. 51-52, ale rovněž např. komentář změny postoje k Abdalláhovi I. na s. 41, srovnání s Brikciusovými vlastními cestovatelskými zkušenostmi na s. 43 či s jeho principiálními stanovisky na s. 49). Jejich částečné shrnutí přináší následující interpretační část (s. 57-65), která by sice mohla být rozsáhlejší a hlouběji propracovaná, s jejímiž závěry však lze vyslovit souhlas. Za hlubší rozbor by stála naznačená hypotéza o zásadní změně Brikciusova postoje vůči Británii v důsledku Mnichova (s. 59), Brikciuse a jeho psaní by bylo třeba rovněž vidět poněkud diferencovaněji – jistě psal z hlediska „národní cti“ „v nevhodné době nevhodné věci“, za což byl koneckonců také odsouzen, v řadě případů se navíc mýlil nebo i záměrně dezinterpretoval skutečnosti, ale to neznamená, že všechny jeho kritiky kolonialismu a postoje Západu vůči muslimům byly neopodstatněné. „Tragika“ jeho osoby proto nevyvěřala jen z „šovinistických a zároveň romantických představ“ (s. 65), ale i z toho, že měl alespoň občas pravdu.

Je-li věcná část práce argumentačně přijatelná, třebaže nikoli ve všech případech výborná, rozhodně to nelze říci o její formální stránce. Kromě již zmíněných nedostatků se v textu objevuje velké množství pravopisných chyb (zejména v interpunkci, použití malých a velkých písmen), nevhodné použití hovorových obrátů a podobně, problematická je i práce s prameny a sekundární literaturou. Závěrečný seznam (s. 66-68) prameny vůbec neobsahuje, v textu práce jsou kombinovány dva způsoby citací (citace pod čarou by šlo akceptovat v případě analytické kapitoly, kde je na to na s. 34-35 upozorněno, vyskytují se však i jinde) a přinejmenším jedno dílo je citováno špatně („Mendel 2007“ namísto „Mendel – Ostřanský – Rataj 2007“ nebo alespoň „Mendel et al. 2007“).

* * *

Autor bakalářské práce *Světový útisk muslimů podle Mohameda Abdalláha Brikciuse na stránkách protektorátních periodik Vlajka a Hlas* si zvolil zajímavé, dosud nezpracované téma a provedl jeho metodologicky dobře vymezenou, na úrovni bakalářské práce adekvátní analýzu. Závěry, k nimž došel, jsou dobře podloženy a relevantní, byť ne vždy dovedené do patřičné hloubky. Je rovněž škoda, že autor nevěnoval dostatečnou pozornost kontextuálním pasážím a přípravě finální prezentační podoby práce, čímž snížil její celkovou hodnotu. Z tohoto důvodu práci sice **doporučuji k obhajobě**, nemohu však hodnotit lépe než jako **velmi dobrou**.

V Praze dne 31. května 2015

Doc. PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD.